

Deo II

Lestvice i sekvence lestvica

The 5th Wave

By Rich Tennant

Jesi li osetio taj ritam dok si se smandrljavao?
E takvu sinkopu tražim.

U ovom delu...

Na ovom mestu upoznajete se s gradom od koje se pravi muzika – lestvice i sekvence lestvica. U poglavlju 3 govorimo o dobro poznatoj i omiljenoj durskoj lestvici, osnovi za režime vežbanja koja već vekovima prati studente muzike. Međutim, durske lestvice predstavljamo tako da ih možete lako i efikasno učiti. U poglavlju 4, te lestvice stavljamo u sekvence, ili šeme nota. Veliki deo „prave muzike“ vrti se oko lestvica i segmenata lestvica. U poglavljima 5 i 6 upoznaćemo vas s molskim pandanima lestvica iz prethodna dva poglavlja, uklapajući veseo zvuk durskih lestvica s mračnijim tonovima molskih lestvica.

Poglavlje 3

Proširivanje repertoara na durske lestvice

U ovom poglavlju

Sviranje durskih lestvica pomoću pet šema

Izvođenje muzičkih komada s durskim lestvicama

Muzika se najvećim delom zasniva na lestvicama. Dakle, ako naučite i zapamtite šeme i pozicije lestvica, prsti će vam znati šta da rade kada naiđete na lestvicu u muzičkim komadima. Automatski ćete izvoditi čitave pasaže nota.

Kako da dospete do tog nivoa? Tako što ćete ponavljati šeme čistih lestvica dok vam ne uđu u prste. Vežbanje je put do savršenstva. Ponavljanjem, ne samo da pamтите note već i postepeno povećavate snagu i savitljivost prstiju, što će vam omogućiti da kasnije izvodite zahtevnije muzičke komade. Liči na vežbu? Pa, i jeste vežba, s tim što je i za prste i za mozak. A baš kao s plivanjem, trčanjem ili vožnjom bicikla, morate je ponavljati više puta nedeljno ako želite da napredujete. Najbolje ćete naučiti da svirate gitaru ako svakodnevno vežbate, čak i ako ponekad ne možete da odvojite mnogo vremena za to.

U ovom poglavlju otkrićete pet šema za sviranje durskih lestvica. Svaka šema ima specifičnih prednosti na koje ćemo vam usput ukazati. Na kraju poglavlja čeka vas bonus: pravi muzički komad koji ćete svirati pomoću ovih šema.

Pošto zapamtite sve prstoredne šeme u ovom poglavlju, premeštajte ih uz i niz vrat menjajući početne note da biste svirali druge durske lestvice. Poznati zvučni niz *do, re, mi, fa, sol, la, si, do* (Setite se Marije fon Trap iz filma *Moje pesme, moji snovi*) ostaje isti, ali, s promenom pozicije menja se *tonalitet*, ili slovno ime lestvice. Pomognite se *Kratkim podsetnikom* na početku knjige da biste našli pravu početnu notu za svaku od dvanaest durskih lestvica za koje se koriste šeme.

Vežbanje pet glavnih šema durskih lestvica

Durske lestvice možete svirati *u poziciji* (što znači da prsti leve šake pokrivaju četiri susedna praga, a pozicija dobija naziv po pragu na kome svira prvi prst) primenjujući pet jedinstvenih prstoreda. Dakle, s dvanaest durskih lestvica i pet mogućih prstoreda, dobijamo 60 durskih lestvica u poziciji. Zato je sviranje gitare tako sjajno – zbog svih ovih opcija. Dovoljno je da zapamtite pet šema, i mnogo muzike ćete moći da odsvirate, i to na mnoštvo različitih načina – odaberite najbolju šemu za datu situaciju ili zadržite poziciju, ali promenite tonalitet. Ove mogućnosti su odgovor na pitanje zašto morate da vežbate: toliko toga treba savladati!

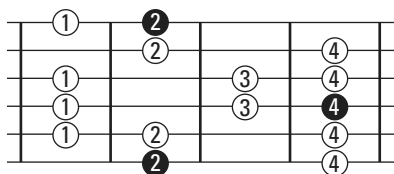
Kada vežbate, svaku dursku lestvicu svirajte od niskih do visokih tonova, lagano, glasno i svesno, isprva – tako ćete brže ojačati mišiće šaka i prstiju: to bi se moglo uporediti s dizanjem tegova koje praktikuju sportisti. Potom je svirajte brže i opuštenije kako bi vaše sviranje više nalikovalo muzici u pravim izvođenjima. Trudite se da održite početni tempo i *dinamički nivo* (glasnost) tokom čitave lestvice.

Šema br. 1 durske lestvice

Šema br. 1 durske lestvice počinje s drugim prstom na šestoj žici. U narednom primeru prikazana je lestvica A-dur na četvrtoj poziciji na dijagramu vrata, u notnom zapisu i na tabulaturi.

Uz prvu notu u notnom sistemu ovog primera naveden je broj – indikator prstoreda. Reč je o maloj dvojci (2) levo od glave note A. Ovaj broj vam govori da notu svirate drugim prstom leve šake. Podsećamo da je drugi prst jedan prag više od mesta po kome pozicija dobija ime (broj praga na kome svira prvi prst). Vežbajte ovu šemu koliko god puta je potrebno da biste je tečno svirali.

4. prag

Snimak 2, 0:00

(A) B C# D E F# G# (A) B C# D E F# G# (A)

G# F# E D C# B (A) G# F# E D C# B (A)

Pošto uvežbate ovu šemu tako da je s lakoćom izvodite u svakom tonalitetu, vežbajte je u ritmu kao u narednoj vežbi. Ova vežba je u G-duru na drugoj poziciji i svodi se na izvođenje osam nota u rastućem i opadajućem redosledu. Izvodite je u ravnomernom ritmu (pomoću metronoma ili uz tapkanje stopalom) i pokušajte tečno da svirate. Ova vežba možda jeste „samo lestvica“, ali je možete muzički obogatiti akcentima (jačim udarima po žici za određene note, obično na otkucaj), i menjajući dužinu nota od produženog tona (*legato*) do kratkog i odsečnog (*staccato*).

Snimak 2, 0:35

Pokušajte da šemu br. 1 durske lestvice odsvirate u B \flat -duru na petoj poziciji u uzlaznim i silaznim osminama organizovanim u triole, kako je prikazano na narednoj slici. U stvarnom svetu (gde se ne sviraju samo lestvice), naići ćete na mnoge različite tipove ritmova, ne samo na osmine. Zato sviranje u triolama pomaže da, muzički govoreći, začinite stvari. Neka vaše triole zvuče razdragano i skakutavo.

Snimak 2, 0:54

U narednom primeru prikazana je šema br. 1 durske lestvice u C-duru u sedmoj poziciji sa uzlaznim i silaznim šesnaestinama. Vraćamo se na parne brojeve (za razliku od triola iz prethodne vežbe), ali sada umesto dve note po otkucaju imamo ih četiri. Zato ove šesnaestine svirajte nešto brže od osmina. Tako ćete se navići da i brzo svirate jednako vešto kao umereno.

Snimak 2, 1:11

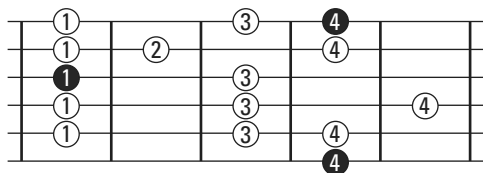
Šema br. 2 durske lestvice

Šema br. 2 durske lestvice počinje četvrtim prstom na šestoj žici i obuhvata jednu notu izvan pozicije na četvrtoj žici. *Nota je izvan pozicije* kada ne ulazi u raspon od četiri praga definisan pozicijom, te da biste je odsvirali morate da ispružite šaku. Da biste dosegli tu notu, morate pružiti četvrti prst uz vrat (ka kobilici), jer se nalazi jedan prag iznad mesta gde prst normalno pada.

Obratite posebnu pažnju na note izvan pozicija u šemama, jer se može desiti da na tim mestima odsvirate pogrešnu notu ili da se mučite da je pravilno odsvirate. Ako ne možete ispravno da odsvirate notu izvan pozicije, izdvojte pasaż s problematičnom notom i odsvirajte nekoliko puta samo njega, potom odsvirajte šemu u celini, od početka do kraja.

U sledećem primeru, šema br. 2 durske lestvice u C-duru prikazana je na dijagramu vrata, u notnom sistemu i na tabulaturi. Osim broja početnog prsta pored prve note u notnom sistemu (broj 4 levo od notne glave), naveli smo indikator prstoreda za note izvan pozicije (broj 4 pored note B na četvrtoj žici na devetom pragu). Za svaku notu izvan pozicije u ovoj knjizi navešćemo kojim prstom se svira. Takođe, ako smatramo da je moguće da ćete naredne note svirati pogrešnim prstima, napisaćemo prstored za njih. Takav je upravo sledeći primer! Vežbajte ovu šemu koliko god je potrebno da sve note izvodite tačno i bez napora. Znaćete da ste na pravom putu kada budete automatski primenjivali ispravan prstored.

5. prag

Snimak 3

T
 A
 B

C D E F G A B C D E F G A B C
 B A G F E D C B A G F E D C

Pošto uspešno savladate ovu šemu u svim tonalitetima, vežbajte da je izvodite u odgovarajućem ritmu. Naredni primer je šema br. 2 durske lestvice u B^b-duru na trećoj poziciji u uzlaznim i silaznim triolama u osminama. Ne dajte da vas snizilice u oznaci tonaliteta ove vežbe uplaše. Muzika za gitaru obično je pisana u tonalitetima „zgodnim za gitaru“ – dakle, sa povišicama. Ali pošto učite šeme koje se mogu premeštati i jednako lako izvoditi u bilo kom tonalitetu, sniženi tonalitet vam neće biti teži od povišenog ili tonaliteta bez ikakvih povišilica ili snizilica!

Šema br. 3 durske lestvice

Šeme br. 1 i br. 2 imaju raspon od dve oktave, počev od najniže do najviše note. Raspon šema br. 3, br. 4 i br. 5 nešto je manji od dve oktave. Sviranje u samo jednoj oktavi možda se čini ograničenim, te u ovim šemama, kao i u drugim šemama s rasponom užim od dve cele oktave, sviramo visoko koliko to pozicija dozvoljava.

U narednom primeru prikazana je šema br. 3 durske lestvice koja počinje na petoj žici (ne na šestoj žici kao u šemama br. 1 i br. 2). Šema je u D-duru i predočena je na dijagramu vrata, u notnom sistemu i na tabulaturi. Pored početnog prsta, uz prvu notu u notnom sistemu (broj 2 levo od notne glave) navodimo prstored za notu izvan pozicije (broj 1 pored note G na prvoj žici na trećem pragu). Da biste odsvirali ovu notu, umesto da pružite šaku nagore kao u šemi br. 2, posežete nadole (prema sedlu). Ovaj pokret će pomoći da se naviknete na pružanje šake u ova smeru. Vežbajte ovu šemu koliko god je potrebno da lestvicu počinjete na petoj žici vešto kao na šestoj žici.

3. prag

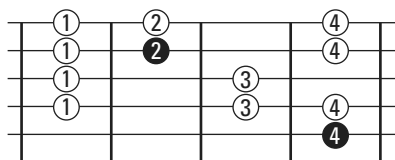
Snimak 4

Pošto se izvežbate u izvodenju ove šeme s početkom na proizvoljnoj noti na petoj žici, vežbajte je u zadanom ritmu kao u narednom primeru u kome je prikazana šema br. 3 durske lestvice u F-duru na sedmoj poziciji u uzlaznim i silaznim šesnaestinama. Pošto je ova vežba u šesnaestinama (koje su relativno brze u poređenju sa osminama ili triolama), izvodite je na početku sporo da biste sve note svirali u postojećem ritmu. Posle toga, možete postepeno da ubrzavate.

Šema br. 4 durske lestvice

Šema br. 4 počinje kao šema br. 3 na petoj žici. Ipak, početni prst u ovom slučaju je četvrti. Obradovaće vas da ova pozicija nema nota izvan pozicije (ura!). Zato, ako se tako osećate, izvodite vežbe sa šemom br. 4 durske lestvice, uz malo veći *brio* (u muzičkoj terminologiji, to je reč za brzinu) od primera sa šemama koje zahtevaju pružanje šake izvan pozicije.

U narednom primeru prikazana je šema br. 4 durske lestvice u F-duru na dijagramu vrata, u notnom sistemu i na tabulaturi. Pošto se ova šema izvodi posred vrata i nema note izvan pozicije, možda ćete hteti da odmah brže zaszvirate. Kad god nameravate da vežbu zaszvirate brže nego inače, odvojite koji trenutak za pripremu. Posle toga, odsvirajte celu vežbu. Nemojte da vam „lažni počeci“ postanu navika – oni znače da su vam prsti brži od mozga!

5. prag

Snimak 5

Kad budete spremni, pokušajte da narednu vežbu odsvirate u zadanom ritmu. U ovom primeru prikazana je šema br. 4 durske lestvice u G-duru u sedmoj poziciji. Ovo je laka vežba. Svira se u gornjem delu vrata (gde su pragovi prigodno zbijeni tako da je sviranje komotnije),

izvodi se u osminama (koje je nešto lakše svirati od triola ili šesnaestina), i nema nota izvan pozicije za koje morate pružati šaku. Zato probajte da je završite brže od samog početka. Možda ćete iznenaditi sami sebe svirajući mnogo brže nego što mislite da možete. Ipak, ako svirate brzo, nemojte brzati (ili biti brži od tempa). Kad se nešto čini lako, u iskušenju ste da ubrzavate koliko god možete. Ali morate se držati tempa koji ste odredili na početku.

Šema br. 5 durske lestvice

Šema br. 5 durske lestvice izvodi se na četiri žice, a najniža nota je na četvrtoj žici. Ova šema počinje prvim prstom na četvrtoj žici, i ima jednu notu izvan pozicije na četvrtoj žici. Morate pružiti četvrti prst uz vrat (ka kobilici tj. telu gitare) da dosegnete ovu notu, jer se nalazi prag iznad mesta na koje prst normalno pada.

U narednom primeru prikazana je šema br. 5 durske lestvice u G-duru na dijagramu vrata, u notnom sistemu i na tabulaturi. Obratite pažnju – već na prvoj žici na kojoj svirate moraćete da pružite šaku kako biste dosegli notu izvan pozicije. Provezbajte prvo samo pružanje šake, a potom probajte da izvedete šemu u celini. Svirajte ovu šemu koliko god je potrebno da bi u vašem izvođenju zvučala snažno kao prethodne četiri šeme lestvica.

5. prag

Snimak 6

U narednom primeru prikazana je šema br. 5 durske lestvice u Ab-duru u šestoj poziciji u uzlaznim i silaznim triolama u osminama. Počnite prvim prstom na četvrtoj žici na šestom pragu. Šesta pozicija obuhvata umereno teško pružanje šake na četvrtoj žici. Ako vam to pružanje pravi probleme, možda bi bilo dobro da prvo prodete vežbu celostepenog zagrevanja „poprečnim“ kretanjem po vratu iz poglavlja 2.

Primenite iskustvo iz vežbi s lestvicama na prave muzičke komade

U redu, vežbali ste, i sada shvatate da je sviranje lestvica na gitari zanimljivo koliko gledanje kako se suše boje na slici, zar ne? Ipak, nemojte još uvek menjati trzalicu iglama za pletenje. Stigli ste do zabavnog dela kada svoju umešnost u izvođenju lestvica možete iskoristiti da zasvirate *pravu muziku* – pesme! Time vas nagradujemo za sav trud koji ste do sada uložili.

Pošto vam pet šema za dursku lestvicu „uđu u prste“, koristiće vam kao izvođačima. Nije zgoreg ponoviti da je muzika većim delom sačinjena od lestvica. I premda je moguće da nema mnogo muzike u okviru koje se izvode cele lestvice od prve do poslednje note i nazad, u osminama, sviraćete mnoge komade s pasažima u vidu segmenata lestvica – upravo to vežbate na ovom mestu. Kada nađete na pasaž sličan lestvici koju ste vežbali, to je gotovo kao da muzika samu sebe izvodi. Uključili ste automatskog pilota – zavalite se i uživajte u muzici.

Što više vežbate lestvice, izvođenje pasaža u polustepenima postaje lakše i prirodnije. Lestvice su efikasan način da vežbate note koje pesma sadrži, čak i ako nisu strogo poredane u melodiji. Zapravo, muzika uglavnom nije strogo i kruto gomilanje nota, jer bi onda bila dosadna i zvučala bi – pa, kao lestvice. Dakle, iako vas vežbanje lestvica možda neće pripremiti za određeni muzički komad, najbolji je način da se dobro pripremite za veći deo muzike koju ćete izvoditi. U narednim odeljcima pripremili smo vam dva muzička komada čije se melodije sastoje pretežno od pasaža durskih lestvica.

„The First Noël“

„The First Noël“ je božićna pesma čija vam je melodija možda poznata – to vam može pomoći da je svirate ispravno, to jest u pravilnom ritmu i tonski precizno.

Pesmu „The First Noël“ svirate pomoću dve šeme durskih lestvica: šeme br. 1 i šeme br. 4. Počnite od druge pozicije (prvi prst leve šake je nad drugim pragom). Potom postavljate treći (domali) prst leve šake na početnu notu F# na četvrtoj žici (četvrti prag). Spremni ste da zasvirate.

Obratite pažnju na naredne muzičke komade. U taktu 8 menjate pozicije – između drugog i trećeg otkućaja, prelazite na devetu poziciju. Pokušajte da tu polovinu držite što je moguće duže pre skoka na devetu poziciju, ali nemojte okasnuti za treći otkućaj! Ovaj skok usred takta omogućava da refren druge fraze svirate oktavu više. Toga, zapravo, nema u pesmi, ali smo hteli da vam stvari učinimo zanimljivijim. Osim toga, ovo je prilika za vežbu u promeni pozicija.

Pošto odsvirate osam taktova u gornjoj oktavi, vratite se na drugu poziciju u šesnaestom taktu i odsvirajte poslednjih osam taktova. Obratite pažnju na to da poslednji takt nije ceo, kao ni prvi. Sadrži dva otkućaja – time dopunjuje početni takt koji se sastoji od samo jednog otkućaja. Možete ponoviti pesmu, zamišljajući da spajanjem prvog i poslednjeg takta pravite ponovljivu petlju.

Snimak 7

Umereno

Šema br. 4 durske lestvice

Šema br. 1 durske lestvice

Šema br. 4 durske lestvice

Bahov „Menuet u G-duru“

J. S. Bah, kompozitor klasične muzike koji je živeo i radio u doba baroka (1600–1750), „Menuet u G-duru“ je izvorno napisao kao jednostavan klavirski komad za učenike klavira (grupa u koju je spadala i njegova žena). Uprkos jednostavnosti, melodija ove pesme postala je univerzalna. Našla se čak i u pop-muzici, u hitu „A Lover’s Concerto“ grupe Toys iz 1965. godine.

Kao što mu ime otkriva, ovaj menuet je u G-duru. Pesma počinje na devetoj poziciji, a prva nota se svira četvrtim prstom. Neka vam prvi prst leve šake bude nad devetim pragom, a potom postavite četvrti prst na početnu notu G na četvrtoj žici (12. prag).

Obratite pažnju na *oznaku za repetaciju* (kombinacija debele i tanke vertikalne linije s dve tačke) pored uobičajenih oznaka na početku notnog sistema. Ovaj znak u muzičkom komadu ukazuje na ponavljanje nekog dela pesme. Zato pogledajte odgovarajući znak za repetaciju

koji označava kraj ponavljanoj pasaža. U Bahovom menuetu, znak za kraj je na kraju osmog takta. Ali u ovom ponavljanju postoje *prvi i drugi kraj*, označeni linijama s brojem „1“ i „2“ nad notnim sistemom. U komadu s prvim i drugim krajem, u prvom izvođenju pasaža svirate samo prvi kraj, a u ponavljanju samo drugi kraj.

Jedan deo Bahovog dela izostavili smo sažetosti radi. Završni odeljak počinje taktom 11 – tu menjate pozicije, tako da šemu br. 1 za dursku lestvicu svirate na drugoj poziciji. U nastavku pasaža moraćete da skačete po žicama – potrudite se da vam desna šaka svira na ispravnim žicama. Između otkucaja 3 u taktu 11 i otkucaja 2 takta 12, tri note zaredom svirate na istom pragu istim (četvrtim) prstom, ali na različitim žicama. *Savet*: U ovom slučaju, imate izbora – notu na drugoj žici možete svirati na dva načina:

- ✓ Upotrebite vrh četvrtog prsta i „skačite“ na druge žice
- ✓ Prvu notu odsvirajte kao i obično, vrhom prsta, a potom ispravite prst da biste formirali *mini-bare* (delimični bare zahvat koji pokriva samo dve ili tri žice)

Mnoge realne izvođačke situacije zahtevaju pristup sa ispravljanjem prsta, ali tempo Bahovog menueta dovoljno je spor da biste note mogli lagodno svirati u skokovima po žicama.

Snimak 8

Umereno

Šema br. 3 durske lestvice

7

13

Šema br. 3 durske lestvice